

Đông-Pháp Thời-Báo

NĂM THỨ HAI SỐ 252
Ngày thứ tư
18 Février 1925

Le Courrier Indochinois

東法時報

Tổng-lý: NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

Chủ-bút: NAM-KIEU

MỘT THÂN XUẤT TRẦN BẮN KHUỖ THỜ TÀI THỜ TỬ THỜ HỮU

BẮC QUÂN

21, Đường Mac-Mahon, 71

SAIGON

Dây thép nói (Téléphone)

CHIA SẴN

Abonnement 1 an 10.000
6 mois 5.000
3 mois 2.500

Mục-báo phải trả tiền trước
Mandat và thư để gửi cho
M. NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

Abon. và thư để gửi cho M. NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

Ai bảo ngu'oi mình không biết buồn

Giấc mộng "lâm quan" đã gần tỉnh; người mình mới khuyên-buồng về nghề buồn, con đường buồn đối với người mình là ki-lô-mét thứ nhất; trường học buồn đối với người mình là cậu học-sinh mới nhập-học; trong bước đường đầu tất cũng có nhiều điều gian nan hiểm-trở; trong buổi khai-tam tất cũng có nhiều điều bối-rối lạ-lùng; người chưa kịp xét kỹ đã vội mừng cho rằng: "Đã là cậu bình-phàm mỗ-hồ, chỗ tôi có thể nói chắc rằng: bất cứ nghề gì, bất cứ việc gì, chỉ tại quen hay chưa quen, cũng học hay không học, cho thà ra người Annam không thua kém gì ai cả!"

Kìa xem như ngọn sóng tranh-thương mới tràn tới nước ta trong khoảng mấy năm nay, cái thời-giang-nghân-nghĩ ấy, mà đã sùn-xuất ra biết bao nhiêu ông chủ tiệm này; ông chủ tiệm nọ; cũng những cửa hàng bày bán khành-trang, cách xếp đặt tinh-sắc; tay tháo-vắt cũng tài-hay; thương-mại đại-gia, kinh-tế đại-gia, cũng nhau li-tuyệt lên chín thương-trương, kéo lại cái mối lợi-quyền mà ta đã kính-dâng cho cha, khách đó; thì thiết-hạ vui lòng mà khư-khư nằm chịch trong tay, không giây-phút nào rời-lồng ra, nay ta muốn giết lại, không phải trông cậy ở mấy bác nho-học hay mấy bác Tây-học đem cái sớ-học ra mà hành-dộng cho họ phải giao-trả; lại không thể trông-cậy ở mấy người nông-phu chơn-làm tay bần, bát mồ-hôi dãi lấy bát cơm, mà xui-khẩn cho họ giao-trả; đúng; cũng không thể trông-cậy ở mấy người thợ tài nghệ khéo, đem trí-cơ kỹ-xảo ra mà dịch-sử cho họ phải giao-trả; vậy thì cái trách-nhiệm giành lại mối lợi-quyền ấy, chỉ còn trông-cậy ở mấy người đi buôn mà thôi! Đi buôn đã khó, mà ở vào địa-vị nước ta ngày nay lại càng khó, vì trong khi khách-tha-bang tràn đến mà bày mưu lặt kẻ chiếm lấy thương-địa của ta; nắm lấy thương-quyền của ta; đem hết những kẻ xảo-quyệt trong nghề buôn mà lừa-dối ta, mà móc túi ta; mà hút máu ta; thì ta hãy còn miệt-mải trong giấc mộng "lâm quan", lấy mũi cao chỉ chực trọng làm sang; lấy những người dưới mình ra lớn vào coi làm vinh; lấy vinh-thân phi-giã làm hạnh; ngoài ra không còn có cảm-giác gì quang-niệm gì tại nói đến truyền đi buôn thì cho là nghề hạ-tiêu bị không thêm làm; ai nói đến người đi buôn như ông, thiết-ông đã đứng vào thì mục cho là hạng đối-trá-lửa

đào, kíp đèn khi thương-trương nổi trống; thương-chiến dậy sóng; bấy giờ mới bừng con mắt dậy thấy mình tay không, bao nhiêu chỗ buồn của mình, đã bị khách, chà chiếm-đoạt; bao nhiêu mối buồn của mình, đã bị khách, chà năm trong tay; chắc lười-ân-nân thì sự đã rồi! Tuy vậy, trong khi sự-tử ngũ thì các giống thú tha-hồ vùng-vẫy; tại khi sự-tử dậy thì các giống thú hà-dễ ngồi yên, người Nam-minh vốn có tánh chất tri-trung, lại sẵn có tri-óc khôn-gioan, việc gì đã không xu-hướng đến thì thôi, nếu xu-hướng thì tất là thành-hiệu, đầu trong trường thương-chiến, đội quân mình vừa ít lại mọi kéo đến sau, chưa hề chớ-lát mà đắc-thắng được, song trống trận vừa nổi, đã xuất-hiện ra biết bao nhiêu những viên thương-giỏi; những đại-quan hay; người người đều tỏ ra dụng-cách-quét-mạnh-bạo, mà ham-hổ-giành-lai mối lợi-quyền đã giao cho cha, cho khách, thế mới biết con cháu rồng-tiến, khi trước đội lốt mang râu làm ông quan nọ triều-dường cũng giáng; đến nay xông-phá tén-đạn làm ông tướng mới thương-trương cũng không phải không hay. Tôi nhìn bữa nọ ngồi tiếp chuyện với một nhà thương-chủ là M. Hà-cánh-Lạc, ông vốn là một tay danh-vĩ tướng-võ, đội quân buôn vàng Annam, nhưn nói chuyện những yếu-diểm trong nghề buôn, rồi ông thuật cho nghe cái lý-lệ của ông từ khi đem mình vào trường thương-chiến tới giờ. Nguyễn từ năm 1914, ông mở một cửa tiệm bán vàng-bạc tại Chợ-lớn, tên gọi Tân-hiệp-Thành; qua năm 1915, ông lại hiệp-cổ-phần mà mở một tiệm nữa tại Saigon, tên gọi Tân-Tân-hiệp-thành, sau đó lại cho M. Huỳnh-vân-Nhung, rồi ông mở cửa tiệm Minh-thành-Hòa tại Saigon cho đến ngày nay.

Trước sau trong bấy nhiêu năm, thiết-đó bao nhiêu lần gian-nan nguy-hiểm, xuất-nhập trong trường thương-mại cạnh-tranh, đấu so với thương-chủ các nước như vua sát, vua dầu-hóa, vua tàu, vua xe-hơi thì ông chưa thấm vào đâu, nhưng thương-đoàn nước nhà đương-tổ-chức lúc ban đầu, biết đâu ông không phải là tôn-linh-danh-trống rung chuông mà dự vào quân tiên-đội vậy. Sau khi ông có tiệm "Thị-thơ" của ông Nguyễn-vân-Giáo, tiệm Nguyễn-vân-Tuyết, tiệm Cao-vân-Hỷ ở Saigon, tiệm Cao-Binh, tiệm Nguyễn-thanh-Khiết; tiệm Trĩ-An, tiệm Nguyễn-vân-Ty; tiệm Viên-Nguyên, tiệm Khánh-Vân, tiệm Lê-vân-Ngũ tại Chợ-lớn, đều cũng mở tiệm bán vàng-bạc làm; ai nói đến người đi buôn như ông, thiết-ông đã đứng vào thì mục cho là hạng đối-trá-lửa

VĂN UYÊN

BUỒN
Buồn cho thân phận làm lao đao, buồn cho công danh lỡ bước đào, buồn nỗi nhà huyền thêm tuổi hạt, buồn chung Ngưu-Nữ chẳng bao lâu, buồn không vì voi ông Mong-tái-hành, buồn khổ vì cung lao Trung-Châu, buồn đứng tại-âm nào mây mất? Buồn riêng, riêng tưởng trời thanh thản.

CHIỀU QUÂN CÔNG-HỒ
Tự rày cách trở dặm quang-sang, tôi chưa nhìn nhau lại chưa chàng, kẻ ở, đan lòng thêm nát ruột, người đi, xot dạ lại bầm gan. Ông vua đức báo, tình hoàng-hoại, Ngự nước toàn đều, nghĩa sảng mang, Phận bạc và Phận danh, thân phận, Liều thân bỏ-liều với giang-sông.

Nguyễn-thành-Lông
Phong-phủ (Chợ-kẻ)

CÙNG BẠN THIÊN-KIM
Vào ra thơ thần mãi hiền tây, Nhớ bạn lòng xui thôn thức dậy, Vội tá Bạch-tiên hèm nhàn yên, Mượn từ Đông-Pháp tả tình duyên, Ngâm câu hoài hửn đã không ngớt, Cạn chén huynh tương há dặng khuấy, Trại chỉ kia ai đầu có biết, Đêm xuân sao lại oán xang vầy?

Xôn-xang vầy có biết hay chàng? Hỏi bạn Thiên Kim dám hỏi rằng: Mỡ của cho coi trời đất mới, Chồng hiền dặng thấy coi bờ xuân, Chỉ đường tán-bộ cho rành-rẻ, Rồi được vau-minh chữ ngập ngừng, Đã đứng làm trai trong trái đất, Chờ nghiêng, chờ mịch, chờ lưng chừng.

Long-Vân, Vĩnh-lông.

Hương truyền
Phân ưu
Chánh-phủ Pháp có gọi lời phân-tru cũng Chánh-phủ Đức về vụ mỗ-thang nọ ở Dortmund.

Công cao trọng trọng
Phân thưởng lớn nhất của Hoàng-lâm-viện thể-thạo đã về tay quan ba-phủ-công, Pelletier d'Oisy và thầy đệ mỗ-thang.

Mỗ-thang Dortmund
Số khai mỗ-thang Stein ở Dortmund có truyền tin rằng mỗ-thang lên được 119 cái từ từ và còn tăng 12 bầy là 14 ng. 0n thơ chưa đem tay lên được. Những từ từ bị chày nam và phân mỗ-thang bị chày nam. Sự đem tay lên lấy làm cực khổ lắm vì có nhiều người trông nhăm nhăm để một người chết và nhiều người bị thương-tiền. Vì có nhăm nhăm mỗ-thang thì chày nhăm nhăm, song chỉ biết rằng chiều bầy 10 Février có nhiều nhăm nhăm chày trong mỗ-thang tay ra. Quan Giám-quốc có đến viếng thăm ấy hôm qua hồi 11 giờ rưỡi tới và đem đạo với các vị làm đầu mỗ-thang ở Fung-tế đến hai giờ khuya mới trở về kinh-dô Berlin.

Mới đây người ta lại báo tin rằng những người chết về cuộc ấy đến số 129 người.

Thích-khách hay tự-vận?
Có ba người đang nghĩ trước về họ ở Paris (Bolshevistes) cảm-sùng-luệ liên-ban chết ông Thán-si Millef, quân-lý ở báo Slava ở nước Bulgaria. Lại có tin khác nói rằng ngài tự-tử.

định xoay buôn nghề khác, là hàng cây và tạp-vật. Kỳ-giã mang ông đem hết tài-lực mà kinh-doanh về nghề buôn, cho đứng-bào nó nước nơi theo, và mối lợi-quyền đối với khách, chày cũng chia-xẻ được một vài. Sau này góp cây nên rừng; góp gió thành bão; đồng-bào ta đã khuyên-hướng về nghề buồn, thì mối lợi-quyền của khách, chày tự-nhiên phải giao-trả vậy.

Kỳ-giã viết bài này, e nhiều người không biết, tưởng là siếm-mị ông mà tán-tụng ông. Nhưng không phải thế, thương-giả nước-nhà đương lúc mở-mang, người nào có công với việc buồn, ta nên tán-dương cho vui lòng mà nểng-chỉ, và lại siếm-mị là đối với một ông quan nào hay một ông nhà giàu nào kia, chớ đối với một người buồn, thì những lời khen-tặng là vi-thương-giả nước-nhà mà nói, thì có hề chi!

NAM-SÀO

Công-van lược-lược
THIÊN-BỒ
M. Nguyễn-ngọc-Bầu, Tri-Huyện hàng như, Chủ-quận Cần-đước (Chợ-lớn) đã làm đi từng quyền quan Chủ-tỉnh Tân-an, người Chủ-quận châu-thành cho quan Huyện Nguyễn-hữu-Mỹ đổi đi chỗ khác.

M. Lê-vân-Hóa, Tri-Huyện hàng như, giúp việc tại Suai phủ Nam-Kỳ đã làm từng quyền quan Chủ-tỉnh Chợ-lớn, người Chủ-quận Cần-đước đổi cho quan Huyện Nguyễn-ngọc-Bầu đổi đi chỗ khác.

M. Ng. - Lữ-Mỹ, Tri-Huyện hàng như, Chủ-quận châu-thành Tân-an, đã làm từng quyền quan Quận-lý đình Hiệp-lý, giúp việc tại phòng như, thế cho quan Huyện Lê-vân-Hóa, đổi đi chỗ khác.

CÁP-BĂNG
Cò Huỳnh-thị-Phát kêu là Trần-thị Phát có bằng sơ-học Pháp-Việt được cấp bằng-chữ nữ-giáo-viên thì sai hậu bổ và bổ đi dạy tại tỉnh Sóc-trang.

Cuộc hòa-tai trong Chợ-lớn
Số trước hôn-bào có thuật cuộc hòa-tai trong Chợ-lớn rất tường-tần rồi. Hiện nay gần 5.000 người không nhà ở không cơm ăn, áo quần cũng không có mà mặc, kêu rên than khóc ai trông thấy cũng trái lòng đau dạ.

Sau khi cuộc hòa-tai xảy ra rồi có M. Nhữ-thiên-Đường đem tiền bạc và gạo đến tận nơi mà tổ cấp, kể đó M. Nguyễn-chiến-Thông cũng xuất-bạc tiền và gạo mà châu-cấp thêm, rồi mới tới Thành-phố Chợ-lớn xuất-ra gạo mà phân-phát cho những người vô-phước-á.

Sau lại các vị hảo-tâm kẻ tên sau đây kết người nhiều cũng xuất-ra một số tiền để cứu giúp nữa:

MM. Quách-Đám	1.000
Trần-trình-Trạch	1.000
Tin-mah-Yau	500
Huà-Nhan	500
Seng Teck	500
Maison Den's Freres	500
Vương-khắc-Tam	500
Lưu-Cân	500
Lương-V. Thân	300
Huyện-Của	100
Lưu-thái-Bình	270
Vũ-V. Đông	150

Thanh-Long quyền được một số tiền 2.075
Cần-thị-Hương quyền được một số tiền 300
Chức vụ giúp việc tại tiệm của ông Trần-quang-Nghiêm 6
Ng-thị-Kim, buôn bán tại chợ mới Saigon 3

ĐOÀN-THIÊN TIỂU-THUYẾT

Một tán kịch rất bi-thảm tại hòn "Hải-thạch"

Dựa mé biển xứ Lăng có nhiều bão rất sâu, qua mùa đông-lẻ-lẻ đáp xuống đất rất nhiều. Tôi lấy làm lạ không hiểu hai người đi đâu như vậy. Tôi liền ngồi dậy về lên nom theo.

Nhờ đèn sào đi trước rồi đường, tôi lo-mô theo sau. Dòm không thấy biển, vì trời tối như mực, nhưng nghe sóng đánh làm-lâm đường phự nổi ló.

Đem hôm khuya-khoát mà cầm đèn sào, đầy bữa, làm cho tôi phát nghĩ, sợ có sự không hiền xảy đến.

Khi hai người dừng chân lại, tôi liền chung núp dưới một cạp đá để mắt đóm coi công-việc ra làm sao.

Thình-lình thấy những một yên sáng ngời, rồi nghe nổ một tiếng lớn.

Người chèo nói rằng: "Đó sóng đã rất lớn, nó liền ngừng lại trước một bãi cát sào có xích-xạc."

Một cái cửa trên dòng mãnh-mãnh liềm-mở, một người dòn-bà rách-rối bước ra hỏi tôi đến đây có chuyện gì.

Thưa thím, tôi xin vào nghỉ một lát chớ hết giọng tôi sẽ về nhà.

Một người dòn - ông nghe nói cũng bước ra nhìn tôi một hồi rồi nhìn con ngựa liềm-hồi, ngựa này có phải ngựa của ông Xà ở Sant-xích-An không?

— Phải, tôi với ông Xà mới vừa đi bán tại, bảo Lương-Sắc hỏi này.

Người dòn-ông nói tiếp rằng: "Tôi thấy xuống ngựa đi, hết giọng đây chắc nhưn sáng đêm. Thấy không thể trở về Sant-xích-An được. Vay thấy ở đây nghỉ một đêm, ngày mai tôi sẽ dẫn đường thấy về. Minh, mình về trong nhà lo nhúm lửa sủi - soạn một bữa cơm cho tôi để cho thấy an, còn để tôi mò ngựa đi quăng rồi cỡi cho nó nghỉ."

Tôi vào nhà thấy trước sau đều trống-tron, cửa vách đều hư nát, một cái đèn dầu để trên một cái bàn một cái lư-dầu và một cái giường để một bên góc nhà, trên giường có một cái tráp. Còn lư-chải và dầm chèo bỏ bầy-bà cùng nhà. Trong lòng tôi nghĩ-nghĩ ngại-ngại, song tôi trời tối và không biết đường về nên đành liềm ở lại.

Một lát người chèo bụng con lớn có một tờ canh rau và cá nướng. Tôi rang-gương làm vui ăn-lẩu-lẩu đôi ba miếng cho vui lòng chủ nhà.

Khi ăn xong rồi, người dòn - bà nói chèo nói rằng: "Này mình, may quá để mình cỡi thấy đây đọc giùm cái thơ cho mình."

— Ý mình không nhắc thì tôi đã quên lửng rồi, thôi mình đi lấy thơ đem lại đây.

Người dòn-bà đi lại dờ tráp lấy cái thơ đem đưa tôi.

Nguyễn là thơ của con hai vợ chồng người này đi làm hạn tàu dưới chiếc tàu hiệu La-danh-Nét, chớ hàng hóa đi bán, gửi về cho cha mẹ hay rằng chừng cuối tháng sáu sẽ chạy về xu-nhà, chừng đó nó xin phép về thăm cha mẹ nó.

Vợ chồng nghe đọc mừng-rỡ bội phần. Thút-nhút người chèo nghe hiểu đến con thì tuôn hai hàng nước mắt.

Nói qua chuyện đánh lư một hồi, tôi buồn ngủ, liền xin kiêu và mượn một chiếc chiếu trải trên bàn ăn nằm ngủ.

Hai vợ chồng người chủ cũng đi ngủ. Tôi chùng-nhà đêm tôi nghe có tiếng khua động, tôi mở mắt thì thấy hai vợ chồng người chủ nhà đang đứng dậy và người chèo nói nhỏ - nhỏ rằng: "Mau đi, tôi vừa nghe tiếng sóng nổ phá bên kia bờ, có một cái sào, chày mình hãy nay đứng lại."

Người vợ với một cây đèn sào người chèo dắt lưng một cái lư, tay cầm một cây sào trước đầu có một sào, và một sợi dây, khi sủi - soạn rồi hai người như nhũn bước ra.

Tôi lấy làm lạ không hiểu hai người đi đâu như vậy. Tôi liền ngồi dậy về lên nom theo.

Nhờ đèn sào đi trước rồi đường, tôi lo-mô theo sau. Dòm không thấy biển, vì trời tối như mực, nhưng nghe sóng đánh làm-lâm đường phự nổi ló.

Đem hôm khuya-khoát mà cầm đèn sào, đầy bữa, làm cho tôi phát nghĩ, sợ có sự không hiền xảy đến.

Khi hai người dừng chân lại, tôi liền chung núp dưới một cạp đá để mắt đóm coi công-việc ra làm sao.

Thình-lình thấy những một yên sáng ngời, rồi nghe nổ một tiếng lớn.

Người chèo nói rằng: "Đó sóng đã rất lớn, nó liền ngừng lại trước một bãi cát sào có xích-xạc."

Một cái cửa trên dòng mãnh-mãnh liềm-mở, một người dòn-bà rách-rối bước ra hỏi tôi đến đây có chuyện gì.

Thưa thím, tôi xin vào nghỉ một lát chớ hết giọng tôi sẽ về nhà.

Một người dòn - ông nghe nói cũng bước ra nhìn tôi một hồi rồi nhìn con ngựa liềm-hồi, ngựa này có phải ngựa của ông Xà ở Sant-xích-An không?

— Phải, tôi với ông Xà mới vừa đi bán tại, bảo Lương-Sắc hỏi này.

Người dòn-ông nói tiếp rằng: "Tôi thấy xuống ngựa đi, hết giọng đây chắc nhưn sáng đêm. Thấy không thể trở về Sant-xích-An được. Vay thấy ở đây nghỉ một đêm, ngày mai tôi sẽ dẫn đường thấy về. Minh, mình về trong nhà lo nhúm lửa sủi - soạn một bữa cơm cho tôi để cho thấy an, còn để tôi mò ngựa đi quăng rồi cỡi cho nó nghỉ."

Tôi vào nhà thấy trước sau đều trống-tron, cửa vách đều hư nát, một cái đèn dầu để trên một cái bàn một cái lư-dầu và một cái giường để một bên góc nhà, trên giường có một cái tráp. Còn lư-chải và dầm chèo bỏ bầy-bà cùng nhà. Trong lòng tôi nghĩ-nghĩ ngại-ngại, song tôi trời tối và không biết đường về nên đành liềm ở lại.

Một lát người chèo bụng con lớn có một tờ canh rau và cá nướng. Tôi rang-gương làm vui ăn-lẩu-lẩu đôi ba miếng cho vui lòng chủ nhà.

Khi ăn xong rồi, người dòn - bà nói chèo nói rằng: "Này mình, may quá để mình cỡi thấy đây đọc giùm cái thơ cho mình."

— Ý mình không nhắc thì tôi đã quên lửng rồi, thôi mình đi lấy thơ đem lại đây.

Người dòn-bà đi lại dờ tráp lấy cái thơ đem đưa tôi.

Nguyễn là thơ của con hai vợ chồng người này đi làm hạn tàu dưới chiếc tàu hiệu La-danh-Nét, chớ hàng hóa đi bán, gửi về cho cha mẹ hay rằng chừng cuối tháng sáu sẽ chạy về xu-nhà, chừng đó nó xin phép về thăm cha mẹ nó.

Vợ chồng nghe đọc mừng-rỡ bội phần. Thút-nhút người chèo nghe hiểu đến con thì tuôn hai hàng nước mắt.

Nói qua chuyện đánh lư một hồi, tôi buồn ngủ, liền xin kiêu và mượn một chiếc chiếu trải trên bàn ăn nằm ngủ.

Hai vợ chồng người chủ cũng đi ngủ. Tôi chùng-nhà đêm tôi nghe có tiếng khua động, tôi mở mắt thì thấy hai vợ chồng người chủ nhà đang đứng dậy và người chèo nói nhỏ - nhỏ rằng: "Mau đi, tôi vừa nghe tiếng sóng nổ phá bên kia bờ, có một cái sào, chày mình hãy nay đứng lại."

Người vợ với một cây đèn sào người chèo dắt lưng một cái lư, tay cầm một cây sào trước đầu có một sào, và một sợi dây, khi sủi - soạn rồi hai người như nhũn bước ra.

Hãy hút thuốc chưa vắn
và vắn rồi hiện

CA-LOP

vì mùi dĩ ngon
mà lại không sanh bệnh

Do anh Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74)
tặng cho Kho Sách Xưa của Quán Ven Đường.

